

Nr 3.

Ankom till Riksdagens kansli den 25 februari 1911, kl. 4 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till 6 § i förordningen den 13 november 1905 angående kontroll å tillverkningen af margarin m. m.

Till utskottets behandling har blifvit hänvisad en inom Andra kammaren af herr Herman Andersson i Grimbo väckt motion (nr 54), i hvilken hemställes, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att till § 6 i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående kontroll å tillverkningen af margarin m. m. af den 13 oktober 1905 fogas följande tillägg: På samma sätt förefas i offentlig serveringslokal eller spisställe, där margarin eller mat, tillagad med margarin, serveras. Om bröd eller andra matvaror, i hvilkas beredning ingått margarin, saluhållas, vare sig det sker i salubod, å öppen plats eller annorledes, skall äfvenledes sådant genom tydligt och lätt i ögonen fallande anslag tillkännagifvas.

Såsom motiv härtill har motionären anført följande:

»I § 6 af Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående kontroll å tillverkningen af margarin m. m. af den 13 oktober 1905 finnes stadgadt, att »där margarin, margarinost eller konstister hålles till salu, vare sig i salubod, å öppen plats eller från fartyg, skall säljaren sådant genom tydligt och lätt i ögonen fallande anslag tillkännagifva».

Genom detta stadgande ha lagstiftarna naturligtvis velat förebygga, att den ifrågavarande artikeln falskeligen kan utgifvas för natursmör och som sådant säljas, betingande högre pris än dess verkliga värde. Svårigheten för allmänheten att till utseendet skilja på margarin och

natursmör har äfven nödvändiggjort ett sådant försiktighetsmått redan vid margarinets saluhållande. Genom detsamma och andra åtgärder har också vunnits, att köparen af varan ej behöfver sväfva i okunnighet om hvad det är han får, och så till vida är allt godt och väl. Ingen bör nämligen förmenas att skaffa sig det billigare margarinet, om han vill nöja sig med detta, och det är till köparens bästa, som sådan anstalt träffats, att han ej behöfver riskera att betala för natursmör men få margarin.

Men de omnämnda skyddsåtgärderna verka icke heller längre än att skydda margarinköparens rätt. Nu är det dock så, att det i många, kanske flertalet fall icke är margarinköparen eller hans familj, som till sist är den verkliga konsumenten af varan. I fråga om restauranter och andra spisställen samt i fråga om bagare och andra lifsmedelsproducenter o. s. v., hvilka använda margarin, är det kunderna, som köpa och förtära denna. Men därvid finnes ingenting, som upplyser dem om, huruvida den mat, som utgifves vara tillagad med natursmör, eller det »smör», som serveras på bordet, är margarin eller natursmör. Då man vet, i hur hög grad margarinet i våra dagar ingår i matberedningen å offentliga lokaler, hos bagare o. s. v., inser man, att här föreligger en lucka i lagen, hvars stadgande är tillkommet på en tidpunkt, då man säkerligen icke förutsåg, hvilken utbredning margarinets användning skulle få. Vill man på ett effektivt sätt skydda den konsumerande allmänhetens rätt att verkligen få veta, om det som bjudes är margarin eller konstsmör, så kan man icke längre inskränka sig till bestämmelsen i nyss citerade lagparagraf.

Det föreligger äfven ett särskildt skäl till att allmänheten ej hålles i okunnighet om förhållandet, då den bjudes på margarin i någon form. Detta skäl är af hygienisk natur. Det har nämligen visat sig, att konkurrensen margarinfabrikerna emellan förledt en del af dessa att använda råvaror af rent af hälsovådlig beskaffenhet. I början af denna månad omtalades sålunda i svenska tidningar, att Hygieniska institutet i Hamburg haft en stor mängd margarinprof från Altona margarinfabrik till undersökning, då det visat sig, att förtärandet häraf haft mag- och tarmsjukdomar till följd. Med profven företogos experiment på hundar, som omedelbart insjuknade och fingo häftiga uppkastningar. Vid kemisk undersökning fastställdes, att förgiftningen får tillskrifvas ett fettämne, som ej förut användts till näringsmedel. Detta, hvars namn är kardamol och tillverkas af en engelsk firma, härstammar från Indien och från fröna på en växt, som har stor likhet med äkta ceylonsk kardemumma. Under namnet maratti lär detta fettämne säljas öfverallt i Europa.

En dylik underrättelse är naturligtvis ägnad att mana till den allra största varsamhet i fråga om den margarin, som saluhålles. Visserligen öfvas det någon kontroll i fråga om i landet tillverkad eller hit importerad margarin. Men särskildt i fråga om s. k. växtmargarin är denna kontroll ofullständig, och i alla händelser ligger det i sakens natur, att statsmakterna, som ej kunna förmena den enskilde att förära margarin, i hvarje fall söka förebygga, att margarin kan utbjudas som natursmör eller hemligen användas i stället för dylikt. Därmed trädes intet lojalt intresse för nära.

Man invänder måhända, att en åtgärd som den här föreslagna skulle kunna minska försäljningen af margarin. Skulle detta verkligen i afsevärd mån blifva fallet, visar det bättre än något annat, att stadgandet varit behöfligt, ty då ligger det i öppen dag, att allmänheten förut förts bakom ljuset, men att man nu icke längre kan eller vågar göra detta. En inskränkning i margarinkonsumtionen bör icke heller anses såsom någon skada, ty därigenom gagnar man i någon mån, icke herrgårdarna eller de stora mejerierna, ty de tillverka endast dyrare smörsorter, utan smärre jordbrukare och framför allt de egentliga småbrukarna, hvilkas smörproduktion det är, som i pris närmast täflar med margarinet.

Margarinet har emellertid vunnit allmänhetens förtroende i så hög grad, att dess lojala afsättning i alla händelser är betryggad. Det är ej heller i syfte att minska den, som nedanstående förslag framställles, utan detta sker för att förebygga, att margarin i bedrägligt syfte användes i stället för natursmör.»

Ungefärligen samma önskemål som de, hvilka motionären här gör sig till tolk för, framburos vid 1895 års riksdag i motion nr 117 af herr P. O. Lundell. Andra kammarens andra tillfälliga utskott, som fick på sin lott att behandla denna motion, anförde då bland annat i sitt utlåtande nr 7 följande:

Historik.

»Hvad motionärens påstående, att ett sådant skydd, som vid margarinets försäljning i handelslokaler förefunnes, borde komma äfven dem till del, som köpa margarin å restaurationer och matförsäljningsställen utan att veta annat, än att de köpa natursmör, så synes det utskottet, som om den nödvändiga konsekvensen af en sådan fordran blefve, att ett särdeles stort antal varor, som å restaurationer och matförsäljningsställen försäljas, borde underkastas en liknande kontroll. Det gäller nämligen om ett stort antal bland dem — och utskottet vill som exempel på sådana varor blott nämna några få: konjak, viner,

kaffe, té, chokolad — att de synnerligen ofta äro underkastade förfalskningar, ofta i så hög grad, att de utgöra helt andra varor än de, under hvilkas namn de försäljas. Då nu dessutom erfarenheten till fyllest visat, att ett ej ringa antal af dessa förfalskningar ej sällan kunna vara af verkligt hälsovådlig beskaffenhet, synes tillbörligt, att sådana varor i *främsta* rummet blefve föremål för en dylik kontroll, därest en effektiv sådan vore möjlig att vinna, hvaremot en kontroll af ifrågasvarande beskaffenhet icke synes utskottet af behovet påkallad för en vara sådan som margarinet, hvars förtärande ej i någon mån visat sig medföra menliga följder.»

Kungl. landtbruksstyrelsen, som nyligen inkommit till Kungl. Maj:t med utarbetadt förslag till förnyad nådig förordning angående kontroll å tillverkningen af margarin och margarinost äfvensom konstister och handeln därmed — detta närmast i anledning af den under senaste åren i bruk komna s. k. växtmargarinen, yttrar med afseende på i motionen påpekade förhållanden följande:

»Slutligen har landtbruksstyrelsen icke heller ansett lämpligt vara att, såsom föreslaget blifvit, utsträcka förordningens tillämpning så, att den komme att gälla äfven ställen, där margarin serveras eller ingår i den lagade mat, som tillhandahålles gäster å offentliga spislokaler, eller de fall, då i salubod eller å öppen plats afyttras bröd, hvari margarin ingått. Det bör nämligen ihågkommas, att margarin dock är ett synnerligen godt och billigt födoämne, för hvars användning icke alltför stora svårigheter böra ställas, och det kan med skäl sättas i fråga, huruvida man icke genom öfverdrift i förevarande afseende snarare skadar än gagnar folkhushållningen, då det dyrare smöret på detta sätt kommer att till större del än för närvarande konsumeras inom landet i stället för att exporteras. För öfrigt torde kontroll i sagda afseende vara synnerligen svår att åstadkomma.»

*Utskottets
yttrande.*

Om också utskottet icke kan till fullo dela den uppfattning, som kom till synes uti 1895 års här ofvan citerade utskottsutlåtande, och icke heller kan gilla kungl. landtbruksstyrelsens ställning till denna fråga, särskildt hvad serveringsställen eller restauranger beträffar, utan anser, att samma bestämmelser, som gälla för detaljhandel med margarin, äfven borde utsträckas att gälla för offentlig serveringslokal eller spisställe där margarin serveras, så finner sig utskottet likväl på grund af frågans nuvarande läge, icke kunna förorda bifall till berörda del af motionen. Det är ju att antaga, att Kungl. Maj:t utan Riks-

dagens ingripande med snaraste kommer att taga denna fråga under ompröfning och då möjligen äfven behärta motionärens i motionen angifna önskemål i den utsträckning utskottet här ofvan angifvit.

På grund af det anförda hemställer utskottet alltså,

att herr Andersons ifrågavarande motion icke må till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 februari 1911.

På utskottets vägnar:

E. F. HELLBERG.